

NTOG Kunst Salon

Hier staat ze, Hygieia, de godin van de gezondheid en de hygiëne. Om haar arm kronkelt de esculaap die zijn kopje laat zakken in de schaal die ze omhooghoudt. De esculaap symboliseert genezing omdat het zich kan ontdoen van zijn huid en zo als het ware herboren kan worden. Daarnaast vertegenwoordigt de slang vanwege zijn lethale beet ook de dood.

Gustav Klimt heeft Hygieia neergezet als de femme fatale der geneeskunde. Ze tóont niet alleen haar kenmerkende attributen ze lijkt er ook een boodschap mee te willen vertellen. Met een daadkrachtige blik kijkt ze ons recht aan. Naast de slang en de schaal met geneesmiddel gooit Hygieia hier ook nog iets anders in de strijd. Haar sensualiteit als kracht, ze domineert. Haast alsof zij bepaalt: krijg je de genezende hand of zal ik mijn serpent je uit je lijden laten verlossen. Leven of dood.

Hygieia is een detail van een groter kunstwerk. In

1900 kreeg Gustav Klimt een opdracht voor het maken van een serie schilderijen voor het plafond in de hal van de Weense Universiteit. Deze 'faculty paintings' moesten de filosofie, de rechtspraak en de geneeskunde voorstellen. Voor het werk 'geneeskunde' koos Klimt voor het verbeelden van de levensrivier door middel van een stroom van naakte mensfiguren, jong en oud, man en vrouw. Tussen hen in staat een skelet, het zinnebeeld van de dood. Naast de rivier zweeft een jonge naakte vrouw met aan haar voeten een pasgeboren baby als personificatie van het leven. Helemaal vooraan staat de centrale figuur Hygieia, allegorie van de geneeskunde.

Het feit dat leven en dood gecombineerd worden in een verbeelding van geneeskunde viel niet in goede aarde. Klimt ontving ontzettend veel kritiek op het werk. De manier waarop de naakte figuren waren afgebeeld was onconventioneel en werd als aanstootgevend gezien. Daarbij waren de artsen van de medische faculteit niet te spreken over de compositie. Allereerst keert Hygieia de mensen de rug toe en daarbij was de suggestie dat de geneeskunde de dood niet kan voorkomen onacceptabel. Het werk heeft er nooit gehangen maar kwam in particulier bezit. In de Tweede Wereldoorlog is het verloren gegaan.

In deze tijd zou het anders zijn ontvangen. Naakt is minder snel aanstootgevend, hoewel het nog altijd veel reacties oproept. Ook wat betreft de geneeskunde ligt het nu minder gevoelig. Geneeskunde is tegenwoordig meer menskunde. Het gaat niet alleen over het genezen van ziekte maar ook over preventie, begeleiding, kwaliteit van leven en waardig sterven. De rug toe keren zou hier ook de weg wijzen kunnen zijn. Met een vriendelijke lach op haar mooie gezicht zou Hygieia best nog als ons boegbeeld kunnen dienen.

Daphne Voormolen, arts foetale geneeskunde WKZ
Stichting Kunst Salon

Colofon: Gustav Klimt, *Hygieia* (1900-1907)